

גירסת הרי"ף בענין הברכה על ראיית בתי ישראל ביישוב*

הרב בראלי דן על מניעת ברכת 'מציב גבול אלמנה' על ראיית בתים שאינן בתי כנסת, ע"פ המהרש"ל (המובא בב"ח) שהבין שהרי"ף פירש את מאמר ריב"ל (ברכות נה, ב) "הרואה בתי ישראל" דווקא בבתי כנסיות של ישראל. דעה זו מוזכרת גם בבית יוסף בשם "והרי"ף כתב".

אלא שהמילים "בתי כנסיות של ישראל" מופיעים רק בספרי הרי"ף המודפסים (קושטא רס"ט ואילך). לא מצאנו תיבות אלו בכל כתבי היד וקטעי הגניזה שבדקנו! מהיכן הופיעה גירסא זו? הרי גם במאירי, בספר המאורות לרב המעילי ובכלבו (המצויינים שם הע' 3) כך כתוב בסתם לשונם!

הכותב הביא באותה הערה גם את נוסח ספר האשכול במהדורת הצב"א. אך לגבי האשכול - עד הנוסח הנאמן ביותר של הרי"ף - קיים רק כת"י אחד, שנמצא כאן בספרייה הלאומית ומספרו 1159, ובו בין התיבות "בתי" ו"ישראל" נמצא רווח קטן ובו שריד של תיבה מחוקה; אך מכל מקום אין מקום ברווח הזה לשתי המילים "כנסיות של". בסיכום, איננו יודעים מהיכן הנוסח הזה הגיע לנוסח הרי"ף המודפס, אך כאמור קרוב לוודאי שזו אינה גירסת הרי"ף המקורית, וממילא סביר להניח שזו גם אינה הגירסא ברמב"ם (וכך הוא בכל עדי הנוסח, כולל הכת"י המוגה).

עזרא שבט

* תגובה למאמר 'ברכת מציב גבול אלמנה על בתי רשעים מאת הרב מאיר בראלי, המעין תשרי תשע"א [נא, א] עמ' 39 ואילך.